

Základy počítačů

Prednášky (povinné):

- Ing. Richard Balogh, PhD.
- Ing. Štefan Chamraz, PhD.
- doc. Ing. Katarína Žáková, PhD. - garant

Zimný semester

Počet kreditů 6.0 (6 ECTS = 150 hod. práce)

Prednáška / Cvičenie: **2.0 / 2.0** [hod./týždeň]

+ **samoštúdium**: 4.0 – 6.0 [hod./týždeň] !!

Čo sú data?

46 45 49^{HEX}

0100 0110 0100 0101 0100 1001^{BIN}

FEI
ASCII

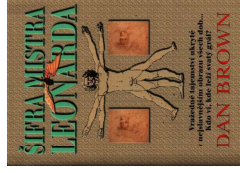
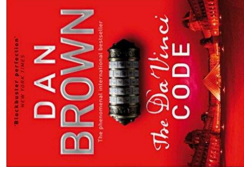
00000000 46 INC ESI ; inkrementuj ESI register
00000001 45 INC EBP ; inkrementuj EBP register
00000002 49 DEC ECX ; dekrementuj ECX register

4 605 257 €

html color

Kódy a šifry

Kódy a šifry

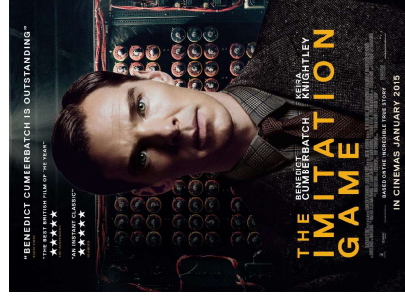
[en] Code
[de] Kode
[ru] Код
[sk,cz] Kód

- + súbor znakov určených na zaznamenávanie informácií určitým spôsobom a pravidlá na ich používanie
- + predpis na prevádzkanie jednej sústavy znakov do inej

[en] Cipher
[de] Verschlüsselungsverfahren
[sk] Šifra
[ru] Шифр

- + kryptografický algoritmus, ktorý transformuje čitateľnú správu (prostý text) do nečitateľnej podoby (šifrovy text).

Imitation game / Enigma

Unicode

http://www.unicode.org/

Štandard kódovania znakov vyvinutý organizáciou Unicode Consortium (1991)

Paralelne ISO 10646 – definuje UCS (Universal Character Set) – došlo k zjednoteniu kódovania znakov

snaha obsiahnuť takmer všetky znaky používané v jazykoch na svete (japončina, čínština – tisíce znakov)

prvých 256 znakov je zhodných s rozšíreným ASCII pôvodne bol pre každý znak pridelený 16-bitový jedinečný kód v súčasnosti 31-bitové, štandard je navrhnutý tak, že všetky možné znaky rozdeľuje do sedemnástich skupín po 65536 znakov. To znamená môžeme definovať až 1 114 112 (17×2^{16}) znakov.

UTF-8 : Kóduje do 1 až 6 bajtov; Do 1 bajtu kóduje prvých 128 znakov zo znakovej sady US-ASCII (U+0000 až U+007F);

Unicode hodnota	UTF-8 sekvencia
U-00000000 - U-0000007F	0xxxxxxx Znaky s číslami od 0 do 127 sa kódujú ako jeden bajt
U-00000080 - U-000007FF	110xxxxx 10xxxxxx Znaky s číslami od 128 do 2 047 sa kódujú ako dva bajty
U-00000800 - U-0000FFFF	1110xxxx 10xxxxxx 10xxxxxx Znaky s číslami od 2 048 do 65 535 sa kódujú ako tri bajty
U-00010000 - U-001FFFFF	11110xxx 10xxxxxx 10xxxxxx 10xxxxxx Znaky s číslami od 65 536 do 1 114 111 sa kódujú ako štyri bajty
U-00200000 - U-03FFFFFF	111110xx 10xxxxxx 10xxxxxx 10xxxxxx 10xxxxxx U-040000000 - U-7FFFFFFF
U-040000000 - U-7FFFFFFF	1111110x 10xxxxxx 10xxxxxx 10xxxxxx 10xxxxxx 10xxxxxx

Staršie webové prehliadače (**HTML** dokumenty) podporovali len znakovú sadu ASCII, moderné majú prednastavenú sadu ISO-8859-1, niek musia mať v položke <meta> uvedenú znakovú sadu buď ISO-8858-xx, UTF8 alebo UTF16. Podobné princípy sú uplatňované v XML (eXtensible Markup Language) dokumentoch, ktoré okrem iného slúžia na výmenu údajov medzi aplikáciami a zverejňovanie dokumentov.

Dátum

Europe : little - endian
Day, Month, Year (24th, May, 2006 = 24/ 5/2006)

US : middle - endian
Month, Day, Year (May, 24th, 2006 = 5/24/2006)

China, Japan & ISO 8601: big - endian
Year, Month, Day (2006, May, 24th = 2006-05-24)

Poznámky k endianom:

Nedá sa povedať, že niektorý endian je výhodnejší voči inému, len ak zapíšeme dátum v big endian – ľahšie sa trieda položky. Ak prenášame súbory medzi počítačmi s rôznymi endiami, treba robiť vykonat transformáciu.

Štandard Unicode sa oproti ISO 10646 navyše zaoberá

algoritmami pre písmo písané smerom doľava (arabština) podporou obojstranných textov (ako napr. zmes hebrejštiny a latiniky) algoritmy pre usporiadanie a porovnávanie textov

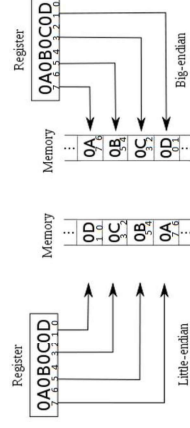
Nevýhodou je dĺžka znakov, prítomnosť kódov v znakových ako nulový bajt, znak “\0”, atď.

Vznik systémov kódovania UTF (Unicode Transformation Format) ako sú UTF-8, UTF-16 a UTF-32.

Väčšina rozhraní systému Windows používa formu UTF-16.

Ukladanie viacbajtových údajov do pamäte

Problém ukladania informácií je, ak veľkosť údajového typu nie je zhodná s veľkosťou strojového slova.

Niekedy sa tento problém nazýva aj NUXI problém . (refazer, „UNIX“ môže počítať s opätou orientáciou zobrazit' ako „NUXI“)

Aritmetika: násobenie

Vypočítame súčin 3 x 6 v dvojkovej sústave:

$$\begin{array}{r} 011 \\ \cdot 110 \\ \hline 100 \\ 1011 \\ \hline 10110 \end{array} = 18_{10}$$

$$\begin{array}{r} 1011 \\ \times 101 \\ \hline 1011 \\ 0000 \\ \hline 110111 \end{array}$$

Koľko bitov potrebujeme na zobrazenie daného čísla?

Racionálne a reálne čísla

Zobrazenie v pevnej rádovej čiarkke

$$g = 9,80665 \text{ m.s}^{-2}$$

počet miest $m = \log_2 K$

K rôznych objektov □ K rôznych kódov vyjadriteľné pomocou usporiadanej m-tice binárných symbolov

Zobrazenie v pohyblivej rádovej čiarkke

$$M_e = 9,10938356 \times 10^{-31} \text{ kg}$$

Zobrazenie v pevnej rádovej čiarkke

$$19,75_{10} = 10011,11_2$$

$$19,75 = 1 \cdot 10^1 + 5 \cdot 10^0 + 7 \cdot 10^{-1} + 5 \cdot 10^{-2}$$

$1/2 \quad 1/4 \quad 1/8 \quad 1/16 \dots$

1011,11 =

$1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0 + 0 \cdot 2^{-1} + 1 \cdot 2^{-2} + 1 \cdot 2^{-3} + 1 \cdot 2^{-4} + 1 \cdot 2^{-5}$

$1 \cdot 2^1 \quad 0 \cdot 2^0 \quad 0 \cdot 2^{-1} \quad 1 \cdot 2^{-2} \quad 1 \cdot 2^{-3} \quad 1 \cdot 2^{-4} \quad 1 \cdot 2^{-5}$

$2 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \quad 1$

$1 \quad 1/2 \quad 1/4 \quad 1/8 \quad 1/16 \quad 1/32$

$0,5 \quad 0,25$

Zobrazenie v pevnej rádovej čiarkke

Příklad: Preveďte číslo $0,6875_{10}$ do dvojkovej sústavy:

$$\begin{aligned} 0,6875 \times 2 &= 1,3750 \\ 0,3750 \times 2 &= 0,7500 \\ 0,7500 \times 2 &= 1,5000 \\ 0,5000 \times 2 &= 1,0000 \\ 0,0000 \times 2 &= 0,0000 \end{aligned}$$

$0,6875_{10} = 0,1011_2$

$$0,6875_{10} = 0,1011_2$$

Příklad:

Preveďme číslo $0,1_{10}$ do dvojkovej sústavy

$$\begin{aligned} 0,1000 \cdot 2 &= 0,2000 \\ 0,2000 \cdot 2 &= 0,4000 \\ 0,4000 \cdot 2 &= 0,8000 \\ 0,8000 \cdot 2 &= 1,6000 \\ 0,6000 \cdot 2 &= 1,2000 \\ 0,2000 \cdot 2 &= 0,4000 \\ 0,4000 \cdot 2 &= 0,8000 \\ 0,8000 \cdot 2 &= 1,6000 \\ 0,6000 \cdot 2 &= 1,2000 \end{aligned}$$

Dôsledky:

```
float x;
for ( x = 0; x<=1; x=x+0.1 )
{ /* rob niečo */ }
```

nekonečný cyklus!

Správne by malo byť:

```
float x;
for ( x = 0; x<=1; x=x+0.1 )
{ /* rob niečo */ }
```

$$0,1_{10} = 0,000110011_2 = 0,00011_2$$

Číslo $0,1_{10}$ sa nedá vyjadriť konečným počtom binárných číslic !!

A čo iné čísla?

- Veľmi veľké čísla (sekundy v storočij) $3,155,760,000_{10} (3,15576_{10} \cdot 10^9)$
- Veľmi malé čísla (priemer atómu [m]) $0,0000000110 (1,010 \cdot 10^{-8})$
- Racionálne (periódické) $2/3 (0,66666666666...)$
- Iracionálne čísla $2^{1/2} (1,414213562373...)$
 $e (2,718...), \pi (3,141...)$

Zobrazenie v pohyblivej rádovej čiarkke

Reprezentácia čísel, ktoré sú na vyjadrenie v pevnej rádovej čiarkke

- príliš malé, alebo
- príliš veľké.

Zápis v tvare:

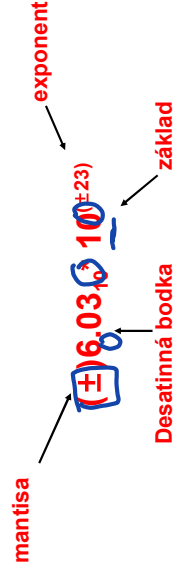
$$M_e = \text{mantisa} \times \text{základ}^{\text{exponent}} = 9,10938356 \times 10^{-31} \text{ kg}$$

Postupne niekoľko rôznych systémov
Dnes takmer výhradne podľa normy IEEE 754.

Aritmetika pohyblivej rádovej čiarkky (FPU – Float Point Unit) (FPA -Floating Point Arithmetics)

Presnosť ↔ Rozsah

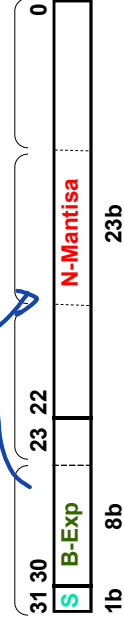
Vedecké zobrazenie čísel (dekadické)

- Normalizovaný tvar zápisu: bez vodiacich núl (naľavo od desatinnej bodky je len jedna nenulová platná číslica)
- Iný spôsob zápisu: $1/1\,000\,000\,000$
- Normalizovaný: $1.0 \cdot 10^{-9}$
- Nenormalizovaný: $0.1 \cdot 10^{-8}$
 $10.0 \cdot 10^{-10}$

Jednoduchá presnosť čísel FP (Single Precision – SP, C: float)

- Formát zápisu: $(+/-)1.\text{xxxxxxxxxx}_2 \cdot 2^{\text{yyyy}_2}$
- Počet bitov: 32

1b 8b Mantisa: (priamy kód)

S - Sign znamienko mantisy

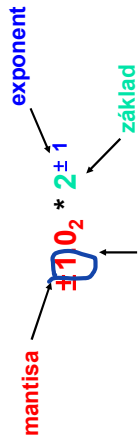
|Mantisa| = 1.xxxxxxxxx, xxxxxxxx = N-Mantisa

Exponent = B-Exp - Bias, Bias = 127, B-Exp = <1, 254>

Číslo z rozsahu: $2^{-426}(1.0) \sim 2^{+127}(2 - 2^{-23})$

t.j. $1.18 \cdot 10^{-38} \sim 3.40 \cdot 10^{38}$

Vedecké zobrazenie čísel (binárne)

„binárna bodka“
Potrebujeme zapísať:

- „znamienko“ mantisy
  - „znamienko“ exponentu
- Počítateľ podporujú prácu s číslami typu float:
Forma zápisu znamienka ???

- priamy kód
- jednotkový doplnok
- dvojkový doplnok

Zobrazenie FP čísel

- Čo sa stane ak je výsledok veľmi veľký? ($> 3.403 \cdot 10^{38}$) **Overflow!**
- Overflow $\Rightarrow$ Exponent väčší ako sa dá zobrazit' do 8 bitov
- Čo sa stane ak je výsledok veľmi malý? ($> 0, < 1.17 \cdot 10^{-38}$) **Underflow!**
- Underflow $\Rightarrow$ Záporný exponent "väčší" ako sa dá zobrazit' do 8-bitov

